

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

PRAKTISK VECKOTIDNING
FÖR
KVINNAN OCH HEMMET

Stockholm, Iduns Tryckeri Aktiebc'ag.

N:r 16 (487).

Fredagen den 23 april 1897.

10:de årg.

Prenumerationspris pr år:		Byrå:	Redaktör och utgivare:	Utgifningstid:	Annonspris:
Idun ensam	kr. 5:—	Klara södra kyrkog. 16, 1 tr.	FRITHIOF HELLBERG.	hvarje fredag.	35 öre pr nonpareillerad.
Iduns Modet., fjortondagsuppl.	» 5:—	Öppen kl. 10—5.	Träffas säkrast kl. 2—3.	Lösnummerpris 15 öre	För »Platssökande» o. »Lediga platser»
Iduns Modet., månadsuppl.	» 3:—	Allm. telef. 6147. Rikstelef. 1646.	Redaktionssekr.: J. Nordling.	(lösnr endast för kompletteringar.)	25 öre för hvarje påbörjad tiotal stafv.
Barngarderoben	» 3:—				Utländska annons. 70 öre pr nonp.-rad.

Elisabet Anrep-Nordin.

Strax söder om Vänersborg ligger vid Vassbotten, en vik af Vänern, det vackra landtstället *Fredriksberg*. Den, som om sommaren besöker detta ställe, skall säkert med välbehag låta blicken glida ut öfver den af lätta brisar krusade viken och de skogklädda höjderna där bakom samt fångas af den lifliga tafeln, som den här framgående stora segelbåten erbjuder. Men bland dem, som bebo denna gård, ha flere själfva aldrig fått beundra denna vackra utsikt eller fått lyssna till dunkandet af ångbåtens propeller eller till det gnisslande ljudet från den kryssande segelbåtens tackel och tåg. Aldrig — ty de äro elever vid det här förlagda *Skolhemmet för blinda döfstamma*.

Vi rysa vid tanken på dessa vanlottade barns olyckliga öde, och det är med en djup känsla af beklämning och medlidande, som vi inträda i hemmet. Men väntar du att därinne finna en tryckt och dystert stämning, så misstar du dig storligen. Med ett gladt leende mottages du af de unga, hurtiga lärarinnorna. Barnen hoppa och dansa muntert omkring i rummen. Har du litet »godter» med dig — hvilket icke skadar — så kommer du snart att likna en plundrad julgran, och de små plundrarnas förnöjda miner äro omöjliga att missförstå. Dessa barn, hvilkas öde, om de vuxit upp i en fattig, obildad och måhända hjärtlös omgifning, varit förfärligt, känna sig här sällan olyckliga, ty människokärleken har, öfverträffande sig själf i uppfinningsrikhet, gjort allt för de små stackarnes fysiska välbefinnande och andliga utveck-

ling. Också äro de små med tacksam tillgifvenhet fästade vid sina välgörarinnor, och när de ringa sig omkring »tant Lisa», krama henne och klappa henne, så synes det, som om de förstode, att det är *henne*, som de först och främst ha att tacka för allt det goda, de åtnjuta.

»Tant Lisa», ja, det är *hon*, som grundlagt detta enastående hem, det är *hon*, som fortfarande är dess föreståndarinna och själen i allt det ädla arbete, som här nedlägges. Säkert skall det intressera Iduns läsarinna att om henne erhålla några biografiska uppgifter.

Elisabet Anrep föddes den 21 april 1857 å *Skultuna mäsingsbruk*. Föräldrar voro disponenten för nämnda bruk ingenjör *Frans Gustaf Anrep* och hans maka *Julia Anrep*, född *Mörner af Morlanda*. År 1859 kom *Elisabet* med sina föräldrar öfver till Finland, där fadern uppbyggde och blef disponent för en mekanisk verkstad i *Björneborg*. Från detta år daterar sig barnets första minne. *Oscar I* hade dött, och den 2-åriga *Elisabet* blef iklädd svart klädning. Mycket lifligt minnes *hon*, huru *hon* på en främmande persons fråga, hvarför *hon* bar svart klädning, svarade: »Svenska kungen är död, och jag är svensk, därför skall jag vara klädd så här.»

År 1862 kom familjen åter till Sverige och bosatte sig i *Stockholm*, där fadern till en början som maskiningenjör och sedan som öfverdirektörs-assistent inträdde i tjänstgöring vid statens järnvägar.

Redan 1867 dog modern, ef-

Kvinnans inträde inom samhällsordningens område är den viktigaste inre epok i det mänskliga samhällets historia, emedan det innebär ett förädladt begrepp af själfva den mänskliga personligheten.

E. G. Geijer.

terlämnande en talrik barnskara, bland hvilken Elisabet var den näst äldsta. Med anledning häraf kom den unga flickan att mycket ofta vistas hos sin farbroder och gudfader, herr *Gabriel Anrep*, den kände genealogen och redaktören af *Adelskalendern*, i hvilken hem hon redan förut med förkärlek umgäts. I det egna hemmet gick allt i viss mån vind för våg. Fadern vistades mycket ute på tjänstesor, och någon annan, som sörjde för barnens uppfostran, fanns icke. Ännu endast ett barn, blef dock Elisabet som en mor för alla sina syskon. Själ en vildbasare och lika yr och yster som syskonen, inlade hon dock ett förunderligt allvar i allt skolarbete. Icke nog med att hon skötte sina egna skolstudier exemplariskt, hon pluggade därtill samvetsgrant läxorna med *alla* sina syskon, den äldre brodern icke undantagen. Och häruti saknade hon, trots sin ungdom, ingalunda rutin, ty, äfven medan modern lefde, hade hon ända sedan sitt 7:de år undervisat sin äldre och sin yngre broder i vanliga skolämnen. Själ gick Elisabet först i småskola, så några år i fru *Widgrens* pension och slutligen ett år i *Paulis* elementarskola för flickor, där hon slutade vid 17 års ålder. Medan den yngre brodern gick i en småskola, passade Elisabet på under flickskolans rundligt tilltagna ferier att följa brodern till småskolan och där vara den gamla lärarinnan behjälplig. Denna var långa tider sjuk, och då fick den 13- å 14-åriga Elisabet ensam sköta hela undervisningen af skolans alla barn, omkring 30 till antalet.

Dessa små episoder visa tillräckligt tydligt Elisabet Anreps ovanliga intresse och starkt utpräglade begåfning för lärarinnekallet, ett intresse och en begåfning, hvilka under hennes kommande lif skulle sättas på det hårdaste prof och bära de rikaste frukter.

En stor förändring inträffade 1872 i den Anrepska familjen, i det att ingenjör Anrep då gifte om sig med *Ida Wretman*. I hemmet inträdde nu mera ordnade förhållanden, och familjen fick dessutom allt större umgänge. Genom denna förändring kom Elisabet, endast 15-årig och ännu icke konfirmerad, ut i sällskapslifvet, hvori hon med lif och lust deltog. Hennes trägna arbete med egna studier och syskonens läxor hindrade henne dock att på något sätt »gå upp» i sällskapslifvet. Icke heller tyckes detta på något sätt ha lagt sordin på den unga flickans friska, naturliga och okonstlade väsen. Ännu vid 19 års ålder var hon så okunnig i sällskapslifvets sämre sidor, att hon köpte Ekbohrns ordbok öfver främmande ord för att se efter hvad »kurtis» och »koketteri» betydde, hvilka ord hon hört några väninnor ofta använda.

I sin halfkusin, fröken *Anna Wretman*, justitierådets dotter, fann fröken Anrep en hängifven väninna, rättänkande och ädel, som ingöt litet mera allvar i den åtminstone till det yttre särdeles yra, för att icke säga pojaktiga flickan.

Ett af fröken Anreps största nöjen var *simning*, hvori hon uppnådde en sådan färdighet, att hon vid 15 års ålder blef »kandidat» och vid 16 år »simmagister». Så egendomligt det än låter, var det dock hennes intresse för denna sport, som, om än indirekt, ledde henne in på hennes nuvarande filantropiska verksamhet.

Åren 1873—74 var fröken Anrep anställd som lärarinna vid *Stockholms stads sim- och badinrättning*, men då hon under sistnämnda års sommar började genomgå en *kurs för telegrafister*, räckte icke tiden till för det myckna arbetet vid simskolan, hvarför hon måste afsäga sig lärarinnebefattningen därstädes. Följande sommar blef hon emellertid erbjuden plats som simlärarinna vid *döfstummeinstitutet på Manilla*, och då hon där icke skulle tagas i anspråk mer än en timme om dagen, kunde hon lätt förena denna befattning med sin tjänstgöring vid telegrafverket.

Så kom fröken Anrep för första gången i beröring med *döfstumma*. Det var naturligtvis svårt i början att göra sig förstådd, och under de första lektionerna stod den lifliga unga flickan och gestikulerade och skrek i sin ifver på svenska, franska och engelska om hvartannat. Men snart voro alla svårigheter öfvervunna, och den nya lärarinnan lärde sig så fort att meddela sig genom åtbörder, att det väckte allas förvåning och rektorn vid seminariet för utbildande af döfstum-lärare och lärarinnor uppmanade henne att ägna sig åt döfstummas undervisning, en verksamhet, för hvilken hon visade så tydliga anlag.

Under tiden pågick emellertid telegrafkursen och på senhösten aflade fröken Anrep *telegrafist-examen*. Kort förut hade dock en sorglig händelse djupt och våldsamt ingripit i hennes lif. Den 16 november 1875 inträffade den förfärliga *järnvägsolyckan vid Lagerlunda*. Fadern, som varit ute på inspektionsresa, hade i Skåne afhämtat fostermodern, som därstädes besökt släktingar, och båda voro nu med det söderifrån kommande tåget på väg till Stockholm, då de vid olycksstället funno en ögonblicklig död. Elisabet Anrep stod så med sina 6 syskon utan föräldrar. Hennes sorg var häftig och lidelsefull, men gick under det nu följande sträfsamma arbetet snart öfver för att vid mognare år återkomma, mindre häftig, men mera djup och varaktig.

Vid telegrafverket blef fröken Anrep nu erbjuden sysselsättning, men hennes intresse för döfstumundervisningen hade nu blifvit väckt, och hon föredrog att blifva elev vid *Manilla*, endast under seminariets ferier tjänstgörande som telegrafist. Med stor energi ägnade hon sig åt sitt nya kall och aflade på våren 1877 afgangsexamen. Seminariet var nyinrättadt, och fröken Anrep blef nu *Sveriges första examinerade döfstumlärarinna*.

Det var brist på lärarekrafter vid *Manilla*. En af döfstumlärarne, kandidat *Fredrik Nordin*, hade tjänstledighet i och för studier vid *Upsala universitet*, och fröken Anrep fick samtidigt med sitt arbete vid seminariet ombesörja undervisningen i kandidat Nordins klass. Den unge döfstumlärarens återkomst såg hon med föga blida ögon, då hon nu ej längre fick läsa med hans elever, hvilket dittills varit hennes käraste sysselsättning. Men tiderna förändras! En vacker dag, då kandidat *Nordin* visat någon uppmärksamhet mot en af de *andra* lärarinne-eleverna, öfverraskade fröken Anrep sig själ med att sitta ensam på sitt rum, bittert gråtande. Hvarför? Ja, det förstod hon ej. Men våren 1878 förstod hon det, ty då eklaterade kandidat *Fredrik Nordin* och fröken *Elisabet Anrep* sin förlofning.

Efter att ha vikarierat en tid vid *Lunds* döfstumskola, utnämndes fröken Anrep till ordinarie lärarinna vid en liknande skola i *Hernösand*. Resan dit, som företogs i januari, var på den tiden, åtminstone för en kvinnlig resande, ingalunda någon lustfärd. Vid *Holmsveden* slutade järnvägen, och sedan återstod ett litet nätt stycke på 260 kilometer, som tillryggalades i diligence under 48 timmars nästan oafbruten resa i 22 graders köld.

Med första ångbåtslägenhet, i maj 1878, var emellertid fröken Anrep åter på väg söderut och tillträdde plats i *Vadstena* som första lärarinna vid statens nybildade läroanstalt för öfveråriga döfstumma.

På hösten samma år blef kandidat *Nordin* utsedd till föreståndare vid statens läroanstalt i *Skara* för öfveråriga döfstumma. Det var ondt om lärarinnor på den tiden, och styrelsen för nämnda anstalt uppmanade fröken Anrep att söka plats därstädes som första lärarinna. Att hon med glädje följde denna uppmaning säger sig själft, och i januari 1879 hemförde anstaltens föreståndare den nyutnämnda första lärarinnan såsom en lycklig brud i sitt lilla anspråkslösa hem.

År 1880 kom till läroanstalten en mycket besynnerlig, kvinnlig elev, till sin andliga utveckling hart när stående på djurets ståndpunkt. Efter någon tid upptäckte fru *Nordin* af en händelse, att flickans hufvudskål hade en ytterst egendomlig form, hvilket förut dolts af det rika håret. Kort förut hade fru *Nordin* läst en uppsats af professor *Retzius* om de egendomligt missbildade människor, som kallas *microcephaler*, hvilka ytterst sällan förekomma och för hvarje gång gifva läkaren och psykologen tillfälle till intressanta studier. Nu föll det fru *Nordin* in, att hennes elev var en *microcephal*, och härom underrättade hon professor *Retzius*. Antagandet var riktigt, och på uppmaning af flere vetenskapsmän reste herrskapet *Nordin* till *Sockholm*, medtagande den märkvärdiga flickan. Här förvånades man öfver den relativt stora hyfsning, som fru *Nordin* redan förmått bibringa den arma varelsen. Hennes verksamhet bland de döfstumma och hennes ovanliga begåfning för denna verksamhet blefvo härigenom kända i vidare kretsar. På förslag af sedermera afidne dr *S. Lovén* öfverlämnade en tid härefter *h. m:t drottningen* i fru *Nordin*'s vård en blind och döfstum flicka *Emilie Jonson*, dotter till en på *Drottningholm* bosatt arbetare. *Emilie* kom sålunda till *Skara*, inackorderades hos en handverkarefamilj och undervisades privat af fru *Nordin*. Visserligen hade fru *Nordin* redan vid *Manilla* förvärfvat en del erfarenheter om blindas behandling, visserligen fick hon med understöd af statsmedel (150 kronor) under 14 dagar i *Köpenhamn* studera sättet för undervisningen af tresinnade barn, d. v. s. sådana, som sakna syn och hörsel. Men det oakadt stötte undervisningen på mycket stora svårigheter. Fru *Nordin* kunde endast under den knappa fritiden mellan arbetstimmarne i skolan sysselsätta sig med den vanlottade flickan, och familjen, hos hvilken denna var inackorderad, ref ofta i sitt oförstånd ned, hvad fru *Nordin* nyss med möda byggt upp. Hon reste därför till *drottningen* för att afsäga sig *Emilies* undervisning. Härpå ville *h. m:t* ej gå in,

men tack vare drottningens varma intresse kom vid följande års riksdag en *kunglig proposition* till stånd, *angående anslag till anställande af försök med tresinnade barns undervisning*, en proposition, som af riksdagen bifölls. Fru Nordin lyckades dessutom i Göteborg af frikostiga mäcenater erhålla en summa af 900 kronor till den blifvande skolans första bosättning, hvaraf herr *Robert Dickson* ensam skänkte 500 kronor.

Genom professor Retzius' behandling erhöi fru Nordin ett anslag å 1,500 kronor för att i *Amerika* studera tresinnade barns undervisning. Här vistades hon under trägna studier i 3 månader. Under tiden erhöi hon ett statsanslag å 500 kronor för att i *Tyskland* studera Kindergartenundervisning. Efter 5 månaders frånvaro återkom hon till Sverige och öppnade på hösten 1886 i *Skara* det nya *Skolhemmet för blinda döfstumma*, hvilket till en början räknade 5 elever. Sin plats som första lärarinna vid läroanstalten för öfveråriga döfstumma behöll hon fortfarande, men underhöi för sitt arvode vid skolhemmet en vikarie under några timmar dagligen.

Vid 1889 års riksdag ordnades som bekant döfstumundervisningen, och bestämdes härvid, att 5,000 kronor årligen finge användas till tresinnade barns undervisning. Härigenom kom fru Nordin i tillfälle att *uteslutande* ägna sig åt denna specialitet.

Då herr Nordin 1891 utnämndes till rektor vid *4:e distriktets döfstumskola i Vänersborg*, flyttades äfven skolhemmet för blinda döfstumma till denna stad, hvarigenom det blef möjligt för fru Nordin att fortfarande vara dess föreståndarinna. Sedan hemmet ett par år använt en ganska olämplig lokal inuti själfva staden, förhyrdes för dess räkning *Fredriksbergs* tätt utanför staden liggande corps de logis, där det allt sedan dess varit förlagdt.

För närvarande umgås dock fru Nordin med planer att åstadkomma en egen byggnad åt skolhemmet och hoppas hon för detta ändamål kunna erhålla fri tomtplats af *Vänersborgs* stad.

Förutom redan nämnda studieresor har fru Nordin med understöd dels af allmänna, dels af enskilda medel studerat undervisningen vid *Blindskolan i Vexjö*, samt under år 1896 s. k. Kindergartenundervisning för blinda och för döfstumma i *Köpenhamn* och *Berlin*.

När jag sist besökte fru Nordin, mötte hon mig i dörren, slog mot mig med händerna och ropade: »Kommer du för Iduns räkning, så adjö med dig!» Och vid afskedet sökte hon prätta i mig: »Skrif så litet som möjligt om mig själf, eljes blir jag aldrig god på dig, men om min skola får du skriva så mycket du vill.»

Säkert tycker fru Nordin, att jag svårt för syndat mig mot denna förhållningsorder, och finge hon läsa igenom manuskriptet, skulle hon nog stryka större delen. Men därmed skulle säkerligen hvarken Iduns redaktion eller läsarinna blifva särdeles belätta. Därför får det stå, hvad jag skrivit. Att åter upptaga tidningens utrymme med en mera detaljerad redogörelse för skolhemmet och dess verksamhet skulle vara olämpligt, då dylika redogörelser redan finnas i tryck utgifna. Dock *något* vill jag nämna om detta hem, dels därför att det verkligen är värdt ett riktigt »hedersnämmande», dels därför att det mer än något annat bär vittne om fru *Elisabet Anrep-Nordins* stora förtjänster.

Skolhemmet är egentligen afsedt för sådana barn, som äro både *blinda och döfstumma*. Men dessutom ha äfven intagits sådana, hvilka

varit *blinda och stumma*, men ej döfva, och hvilkas stumhet sålunda haft sin grund i sinnesslöhet, vanvård eller dylikt. Slutligen ha åtskilliga både hörande och talande, men *blinda och sinnesslöa* barn här fått ett hem. Och detta är helt naturligt. Hvarken i ett blindinstitut, där eleverna i regeln äro normalt begåfvade, eller i ett idiothem, hvilkas elever ju allmänt äga synförmåga, kunna de barn, som äro både blinda och sinnesslöa, erhålla en för dem afpassad undervisning. Det är också icke så lätt att genast afgöra, af hvilka lyten sinnesslöa och vanvårdade barn lida. Att de barn, hvilka vid intagandet ägt ringa eller ingen talförmåga, icke utskrifvas därifrån, så snart de lärt sig att tala hjälpligt, faller af sig själf, utan erhålla dessa naturligtvis äfven sin fortsatta utbildning vid skolhemmet.

En följd af elevernas sinnesslöhet eller många lyten är, att de måste undervisas hvar och en särskildt. Detta i förening med deras ofta hjälplösa tillstånd nödvändiggör en jämförelsevis stor personal vid hemmet. Sålunda funnos där under arbetsåret 1895—96 med dess 15 elever: en föreståndarinna, 4 lärarinnor, en husmoder, 2 sköterskor, en köksa och en hushjulf. Det blir på detta sätt ganska betydande summor, som årligen offras på hvarje elev. Det klandersjuka småsinnet och den krassa materialismen se naturligtvis icke med blida ögon, att penningar offras på så »onyttiga» företag. Men först och främst må framhållas, att för en stat betyda några tusen och för ett landsting ett par hundra kronor bra litet. Och till hvilken välsignelse blifva ej dessa penningar! Några af samhällets mest vanlottade barn få en fristad, där deras tillvaro blir så sorgfri, som deras olyckliga tillstånd medgifver. Du som talar om »onödigt slöseri», hvad skulle du icke, om du själf hade ett sådant vanlottadt barn, med glädje offra för att göra dess lif så drägligt som möjligt! Huru måste icke medvetandet, att deras barn erhålla all den fysiska, intellektuella och moraliska utveckling, som är möjlig, lindra sorgen för de arma föräldrarna, hvilka måhända eljes tvungits att låta sina barn släpa sig fram under en nästan djurisk tillvaro. En enda tanke härpå borde vara nog för att klargöra skolhemmets betydelse, äfven om alla elevernas framsteg vore små eller inga. Men så är visst icke förhållandet. Under det gångna året ha två af barnen, *Johan Nilsson* och *Elin Kladdotter*, gjort verkligen lysande framsteg. Fullkomligt blinda och döfva, ha de likväl hunnit så långt i utveckling, att de kunna meddela sig medels fingeralfabet eller skrift om snart sagdt hvilket i hvardagslifvet förekommande ämne som helst. Johan, som är 18 år gammal, äger mer än vanlig folkskolebildning, för en ganska stor korrespondens och kan hjälpligt *tala*, ehuru det naturligtvis måste vara en gåta för honom, huru människor kunna förstå hans tal, då han hvarken vet hvad *höra* eller hvad *se* vill säga. Äfven den 11-åriga Elin, en liten rar och älsklig tös, har börjat lära sig tala. Båda äro så skickligna i flere slag af handarbeten, att de utan ringaste svårighet böra kunna förtjäna sitt uppehälle själfva. Rättfärdigar icke ett sådant resultat hela skolans tillvaro samt alla de omkostnader och allt det arbete, som där offras?

Äfven af de öfriga barnen ha under det gångna året 6 stycken gjordt ganska goda framsteg. Med den blinde och döfstumme *Magnus Andersson* kan man ganska bra meddela sig genom fingeralfabet, tre af de hörande barnen, hvilka förut varit stumma, ha nu lärt sig att tala o. s. v.

Att de erfarenheter, som vid en sådan skola samlas, kunna komma den *psykologiska forskningen* till godo och för densamma blifva af stor betydelse, ligger i öppen dag.

Men äfven på andra sätt verkar detta hem i det godas tjänst. Hvar och en, som besöker detsamma, kan och bör draga nytta däraf för sin egen andliga utveckling. Den egna småsintheten, egoismen och liknöjdheten framträda så bjärt för ens inre medvetande mot denna bakgrund af energiskt arbete, orubbligt tålmod och uppoffrande människokärlek. Det verkar gripande att se människor, som med glad mod och glad förtröstan genom hundrade små retsamma svårigheter sträfva fram mot ett mål, som är helt och hållet ideelt.

Det arbete, som fru *Elisabet Anrep-Nordin* nedlagt på grundandet och ledningen af detta *Skolhem för blinda döfstumma* har sålunda, sedt från flere synpunkter, varit ett arbete i den kristliga barmhärtighetens och det andliga framåtskridandets eller, kortare uttryckt, i *det godas tjänst*. Och då hvarje god handling inom sig bär fröet till nya sådana, så hör hennes lifsgärning till dem, som, om än i andra former, skola bestå i alla tider.

Robert Mörner.

Amors hämnd.

*Dyft af summanvinden flög
Älskogs gud med lockigt ämne
och till flickans dörr sig smög
för att öfverrumpla henne.*

*Men den stygga dörrn var stängd
med ett lås, som ej gaf vika —
pilten från olympens ängd
måste klappa, bulta, skrika.*

*Flickan släppte söm och garn,
sporde: »hvem är du?» förlägen.
»Ack, det är ett litet barn,
som har vilse gått på vägen.»*

*Låsets kolf tillbaka sprang,
men då fann hon till sin häpnad
Amor, hvilkens koger klang,
stå i rummet väl beväpnad.*

*Och han spände i ett nu
bågens sträng, som pilar sänder.
Flickan sade: »vänta, du!»
och vred vapnet ur hans händer;*

*siktade mot gudens barn,
som helt sakta sjönk och höjdes,
rosenfärgad, mjuk och varm,
där det lilla hjärtat röjdes.*

*Men han svor att hämnas grymt
för den ström af blod, han gjutit:
dag, som grytt, och kväll, som skymt,
därför han sin hjärtpil skjutit.*

*När den pilen målet når,
skuggar sorgen mänskoöden.
På dess udd inristadt står:
hopplös kärlek intill döden!*

Ernst Högman.

Konsten att möblera sitt hem.

En serie artiklar, för Idun utarbetade af fackmän.

I.

Ett litet inledningskapitel.

Först och främst: är väl detta någon konst? höra vi redan en eller annan läsare fråga. — »Konsten» är den att ha nog pengar i plånboken för att i en möbelhandlars välförsedda lager göra sitt val af det som passar för den redan hyrda vänningen, där man tänker installera sig, samt därefter vidtala en tapetserare att sätta upp gardiner och annat så som »det brukas».

Åh nej, invänder en annan, konsten är den att finna på något extraordinärt i möbleringsväg, någonting som ingen annan inom ens bekantskapskrets äger, samt därigenom väcka beundran — och afund. En tredje åter menar att hemmets möblering och dekoration framför allt bör vara strängt »stil-enliga», under det att en fjärde nöjer sig med att förklara den »hemtrefliga» enkelheten vara idealet, hvilket en femte däremot ser i bekvämligheten, det »komfortabla».

Vi säga: alla dessa ha rätt på ett sätt, men orätt på ett annat. De ha orätt däruti, att de se saken ensidigt, hvar och en på sitt vis.

Naturligtvis är det bra att äga tillgång till att göra sitt val ur rikt sorterade modell-lager och anlita biträdet af fackmässigt utbildade yrkesmän; naturligtvis är det hemtrefnad och bekvämlighet, som i främsta rummet böra afses, väl förståendes i öfverensstämmelse ej blott med den sociala, men äfven den ekonomiska ställningen; och naturligtvis, när bägge dessa förutsättningar sådant tillåta och till och med fordra, är det också angenämt att i sitt hem omgifva sig med en viss lyx, som gärna vinner på att vara förenad med känsla för den öfverensstämmelse i former och teknik, hvilken karakteriserar någon viss tidsperiod och som benämnes dess stil.

Men vi tänka oss något annat och mera såsom ett väsentligt element i hvad vi kalla konsten att möblera sitt hem. Vi skulle vilja, att hvarje hem gäfvade, så vidt möjligt är, ett intryck af ägarens personlighet, vittnande om hans eller hennes sinnelag, vanor och smak. Vi skulle önska att oftare än som sker möta ett något mera själfständigt intresse för en så allvarsam och viktig sak som ett hems utstyrelse. Och det är för att gifva några vinkar och en kanske icke obehöflig ledning i det fallet, som vi skola ägna några artiklar åt detta ämne.

Är det då en så allvarsam och viktig sak? Visst är den det. Ett hem, hvilket utöfver hvad som lifvets dagliga förnödenheter kräva präglas af sådan prydighet och elegans, som förhållandena medgifva, skapar ett inflytande på hela familjelifvet, som ej kan nog högt uppskattas. Det verkar sammanhållande, det stärker själfkänslan och genom att väcka och underhålla den goda smaken på ett håll bidrager det att höja den äfven å andra. Och smakens förädling utgör ett icke oväsentligt moment för sinnets allmänna förädling.

Nu torde någon af Iduns läsarinor säga, att vi vilja införa och arbeta för lyx i hemmen.

Vare det långt ifrån oss att vilja locka någon in på en så farlig stråt. Men lyx är ett mycket relativt begrepp, och hvad som är lyx för den ena, är det alldeles icke för den andra, likasom och hvad som varit betraktadt såsom en öfverdådig lyx under en föregående tid, blifver under kulturens utveckling en nödvändighet. — För öfrigt är lyxen i och för sig, från allmän ekonomisk synpunkt, ingenting fördömligt; hvad som är fördömligt, det är slöseriet, d. v. s. missproportionen mellan tillgångar och mer eller mindre öfverflöd i lefnadssätt och vanor, således äfven i hvad som rör hemlifvet.

Hvad särskildt angår möbeltillverkningen i våra dagar, så har denna, i följd af de moderna arbetsmetoderna, ställt till allmänhetens förfogande alla tiders modeller i den fullkomligaste stilrenhet och formskönhet, men till priser, som ej på aflägnaste sätt kunna jämföras med originalarbetenas, i fall man nämligen i afseende på materialet vill nöja sig med enklare slag. Om en maskin arbetar i ebenholts eller i furu, så kostar ju dess arbete lika mycket och den utför detta precis på samma sätt och med samma finesse.

Ett liknande förhållande kan i viss mån sägas äga rum med tyger och dekorationsföremål i allmänhet. Det blifver således möjligt att möblera och dekorera sin våning på ett fullt tilltalande sätt, ej blott med hänsyn till bekvämlighet, utan äfven från konstnärlig synpunkt, för ett pris, föga öfverstigande de vanliga banala och vulgära godtköpsmöblerna.

Det svenska möbelsnickeriet, liksom många andra yrken, har haft sin glansperiod, då man med stolthet kunde påvisa högt framstående mästare, de flesta utbildade hos de berömda mästarne i Paris. Det var under den period, som, mindre egentligt, benämndes den gustavianska. Under den beklagliga smaklöshetstid, som på nästan alla områden och i alla länder utmärker flere årtionden efter första kejsardömets fall (vi påminna särskildt om den s. k. »ladu-stilen» i arkitekturen) nedgick äfven på här ifrågasvarande fält konstskickligheten, hvilken för öfrigt i Sverige just aldrig varit synnerligen allmän. Den soliditet, som eftersträfvades, köptes på bekostnad af en nästan otypplig klumpighet, och det är först på senare tider som man ånyo fått ögonen öppna för den ädelhet i former, som så väl låter förena sig med ändamålsenlighet, modern prydighet och komfort.

Om vi för öfrigt vilja betrakta från en mera allmän synpunkt hela detta ämne, den mänskliga bostadens inredning, dess apterande och prydande i enlighet med skilda tiders behof och anspråk, så skola vi genast finna, att detta leder oss vida utöfver gränserna för rätt och slätt ett snickeri- och tapetserarestudium. Det är tvärtom ingenting mer eller mindre än en af de viktigaste sidorna af den mänskliga civilisationens utveckling. Hvarje förfining i bostadsförhållandet betecknar en förändring i lefnadssätt och vanor, och man kan på detta vis ej blott steg för steg följa kulturens allmänna gång, utan äfven uppdraga jämförelser mellan olika länders och folks, ja mellan olika folkklassers ståndpunkt vid en viss gifven tidsperiod. Det har funnits en tid — arkeologerna kalla den stenåldern — då den enda kända människoboningen var en bergs- eller jordhåla, hvars enda och hela »möblemang» utgjordes af

en bädd af gräs, mossa eller torkade blad. Och efter denna period, som varade en evighet af sekler — ty evighet är allt som ej har någon gräns — kom så en annan, säkerligen icke stort mindre långvarig, till hvilken öfvergången betecknas genom uppförandet af den första hyddan ofvan jord. Huru människorna under dessa barbariets tidsåldrar lefde, därom saknar man icke kännedom, tack vare de lämningar af deras primitiva husgeråd, som här och där i vår egen tid dragits fram i dagen. För våra ögon ter sig detta naturtillstånd med allt hvad därtill hörer såsom ett människor ovärdigt och nästan ofattligt elände, men den tidens människor kände sig måhända mycket bättre tillfreds med sina existensvillkor än vi, ty de visste ej af något bättre att jämföra dem med.

Men det är först då, när det är fråga om en civilisation i egentlig mening som man med mera intresse kan fästa sig vid dess yttringar i fråga om människobonings- och dess bohag. Det är Egypten, som vi måste betrakta såsom kulturens gamla stamland, och det är i alla händelser från dess forntidsmonument, som vi kunna hämta den bästa kännedom om lifvet för årtusenden tillbaka. Grafkamrarnes målningar och obeliskernas hieroglyfer berättar lika väl som någon skriven bok om folkets lefnadsvanor, och vi kunna till och med af åtskilliga på stenar inristade föremål och figurer bestämdt urskilja, hurdana de verktyg voro, af hvilka man betjänade sig vid förfärdigandet af det enklaste husgeråd. Alla Europas stora muséer äga att framvisa mer eller mindre väl bevarade prof af egypternas beundransvärda konstskicklighet, sådan som den visar sig i föremål hörande till hemlifvet, en skicklighet som i vissa fall knappt någonsin blifvit öfverträffad. Man kan spåra, huruledes hvad vi kalla modet eller med ett annat ord inflytandet från t. ex. Grekland gjort sig i någon liten mån gällande under senare perioden af den egyptiska kulturen, men dess genomgående och högra konstnärliga karaktär, grundad på ofvikliga former och traditioner, förnekar sig aldrig under de 40 sekler, som denna kultur ägde bestånd. Utan att tala om en del sådana lyxmöbler, som uppenbarligen tillhört de kungliga palatsen, äro ännu bevarade andra, afsedda för det mera borgerliga hemlifvet, och i hvilka de egyptiska handverkarnes yrkesskicklighet och smak visa sig i högsta fullkomning. Louvre-museum i Paris innehåller sålunda en hel samling fragmenter i elfeben, ebenholts och andra träslag af bord, stolar och sängar, hvilkas fötter, armstöd eller andra delar avslutas i de finaste skulpturer af djurhufvuden eller djurfötter och som delvis äro beklädda med förgyllning, målning eller emalj. Sammaledes, men med ännu högre finesse, en mängd toalett-föremål. Såsom allmän regel för den egyptiska ornamentiken i all dess originalitet är att anse dess efterbildning af naturföremål.

Äfven från fenicier och assyrier har man i vår tid återfunnit en del dyrbara lämningar, i synnerhet i afbildningar, karaktäristiska för dessa folks lif och delvis erinrande såväl om egypternas (äldre) som om grekernas (yngre) inredningar och möbeldekoration.

Och tusen år före den kristna tideräkningens begynnelse hade ett folk, med hvars härstamning man ännu icke är på det klara,

GEORG LEVY'S LINNEMAGASIN.
Drottninggatan 53, Stockholm.

Största urval af Linne-bosättningsartiklar samt Gardiner.

Utstyrlar förfärdigas på beställning

å egen atelier efter nyaste modeller.

Order å minst 25 kronor levereras fraktfritt närmaste järnvägs- eller ångbåtsstation.

såsom koloni slagit sig ned i det nuvarande Toscana och gifvit upphof till det mäktiga *etruriska* väldet med dess alldeles egendomliga kultur och konst. Denna senare, som man egentligen endast känner genom dess keramiska och bronsarbeten, men tyvärr nästan icke alls genom några lämningar af dess arkitektur eller bohagsföremål, har otvifvelaktigt mycket inverkat på romarnes konst. Men den romerska konsten, hvilken för blott hundra år sedan återupplefde i den s. k. empire-stilen, var i själfva verket endast en modifikation af den grekiska. Grekerna, dessa beundransvärda artister, skapade de tre klassiska »ordningarna» i arkitekturen, den doriska, den joniska och den korintiska. De torde vara så pass välbekanta, att de ej behöfva närmare beskrivas, men deras tillämpning må däremot påpekas. Då likasom senare tillämpades nämligen samma stilregler på det lilla som på det stora. Möbelstilen efterbildade boningshusets stil, privathusets stil monumentets. Akropolis med sina kapitälernas snäckverk, sina tragiska masker, sina frisers reliefskulpterade mellanfält, sina karyatider uppbärande gesimser, tjänade till modell för de konstluskande atenarnes bostäder utan och innan.

Romarne hade grekerna till mästare och togo arf efter dem. Vi kunna göra oss fullkomligt väl reda för inredningen samt den yttre och inre dekoreringsen af deras bostäder efter gräfningarna i Pompeji. Att döma af dessa skulle bronzen varit allhärskande såsom möbelmateriel: stolar, bord, gueridoner och annat bohag, som man kan se förvaradt i Neapels museum, allt är af metall. Det är just därför som dessa föremål kunnat bevara sig genom sekler; men att det äfven fanns andra möbler, det ser man af de gamla författarne, som tala om bord med elfenbensfötter och inlagda med dyrbara ämnen, kistor beklädda med guldplåtar, elfenben eller sköldpadd m. m. De sällsyntaste träslag användes till dessa möbler och betalades med fabulösa pris. Filosofen Seneca — han, som skrifvit den berömda afhandlingen om huru man bör förakta rikedom! — hade sofforna i sina matsalar (som bekant *lago* greker och romare till bords i stället för att sitta) garnerade med sidenkuddar, stoppade med svandun. En utomordentlig lyx rådde i afseende på bordskärl af guld och silver, borden voro betäckta med dukar, broderade på rikaste sätt, och tunga, dyrbara förhängen för fönster och dörrar skyddade gästerna mot drag och — obehöriga blickar.

Det kan tyckas mycket onödigt att vi på tal om konsten att möblera ett nutidshem inlåta oss på dessa arkeologiska förhållanden. Men det sker icke utan afsikt. Vi ej blott ha velat gifva en utsaga för vårt påstående härofvän, att möblerings- och dekorationskonsten sammanhänger med hela kulturutvecklingen, utan vi ha äfven haft ett annat skäl, som i det följande skall blifva ännu mera klart. Vi vilja nämligen visa, huru den moderna möbleringskonsten i många fall stödjer sig på gamla tiders motiv och på de stilarter, som först under antiken och sedan under vissa förhärskande smakperioder gäfvit regeln för ornamentik och dekoration.

Geijers maka.

Spridda anteckningar vid femtioårsminnet
samlade för Idun

af Birger Schöldström.

Då i dessa dagar ett af Sveriges ärorikaste minnen uppväckes i anledning af 50:de årsdagen efter det *Erik Gustaf Geijer* gick ur tiden, meddelar Idun porträtt* af hans lifs trogna, väna följeslagerska, hans maka, hvilken han tidigt valde och som gjorde hans hem ljust samt beredde honom en mångårig lycka, hvilken han själf bäst skildrat i flere af sina smådikter till henne.

»Med en almanack till min hustru» heter en af dessa dikter:

Frågar någon, hvad jag lär
af de många åren,
som jag följer med besvär
sanningen i spåren:

Jo, att kärleks endrækt är
sist den bästa gåfva,
för hvars himmel jag begär
stådse Gud få lofva.

Och i en annan julkappsvers heter det:

Tack för de flydda år!
Tack för de många år!
Tack! Allt som tiden går
mer jag att tacka får.

Henne själf låter han säga i den visa, som han kallar sin hustrus:

Värld, tumla dig!
Jag har min sång för mig.
I det stilla vill jag bo;
jag vill ha ro!

Men det kunde ju hända, att någon liten fnurra på hvardagslifvets tråd uppstod, men då upplöstes den harmoniskt i sång. Det var ett sådant litet missförstånd med makan som gaf Geijer anledning till den skälmäktigt hjärtliga visan:

Litet gnabb ibland
skadar intet grand,
om man blott älskar hvarann.
Mulen himmel ock
klarnar åter opp,
så är naturens lopp.

* Efter en af Maria Röhl 1841 tagen teckning, hittills ej reproducerad.

Hjärtat i sin bur
är ett litet djur,
som tar stundom häftigt fart.
Kärlek och tro
smeka det till ro,
smeka det till ro helt snart.
När som jag tänker på min vän,
solsken har hjärtat då igen.

Då Geijers 1837 inflyttade i sin nya bostad i Upsala, visste maken fullväl hvem hon var, hvilken vid hans sida i det nya hemmet skulle bjuda den bästa gästen — frid, Guds frid — välkommen och där söka kvarhålla den:

Jag vet en hälsning mera kär
än, värld, hvad du kan ge.
Den heter frid — Guds frid det är,
och därom vill jag be.
Dröj då, o frid, dröj i mitt tjäll!
Blif bästa gästen min!
Ty dagen skrider — det blir kväll,
och natten bryter in...

Och den, så vidt man vet, sista sång, hvarmed Geijer hälsade sin hustru, var den, hvilken skrefs den 16 juli 1841, deras silfverbröllopsdag, och löd:

Utöfver årens spegel
vår lefnads julle sakta flöt
och bar med villigt segel
vår stilla lycka i sitt sköt.
Må ingen storm den härja
på väg till önskad hamn!
Må den oss samfäldt bärga
ett hem i samme faders famn!

* * *

Det var tidigt en sommarmorgon 1809 som till brukspatron Knut Lilljebjörn å den gamla egendomen Odenstad i Värmland en tjänsteande kom framskyndande med hälsning, att en främmande höll nere på landsvägen och ville tala med patron. Då Lilljebjörn, något undrande på denna ovanliga hälsning, kom ned till landsvägsgrinden, fann han vid skjutskärran stående den unge magister Geijer.

»Käre Erik Gustaf, hvad ska' detta betyda? Hvarför kör du inte upp till Odenstad?»

»Nej, jag vill icke komma dit, förrän jag hört, om farbror har något emot, att jag begär Anna Lisa till min hustru!»

Det hade gubben Lilljebjörn visst icke något emot, ehuru förfrågan kom för honom alldeles oväntad. Sedan Geijer fått träffa den unga flickan, hans hjärta vid sig fäst, samt erhållit bekräftelse på att hans kärlek var besvarad, firades samma dag trolofningsen. Geijer stod då på resa till en längre vistelse i utlandet och ville ha sin hjärteangelägenhet afgjord, innan han lämnade Sverige.

* * *

Anna Lisa Geijer har efterlämnat åtskilliga skriftliga uppteckningar, och häri meddelar hon om sina första minnen af sin make:

»På en resa 1804 om sommaren till Ransäter såg jag honom första gången. Jag var då blott 13 år. * Jag tror visst ej, att han observerade mig, huru lifligt jag än redan då önskade det. Han var den tiden mycket »in sich gekehrt» och särdeles syselsatt med sina musikaliska vänner. Många släktingar och mycken ungdom voro där församlade. Man dansade, muciserade, promenerade, lekte hök och dufva m. fl. landtliga förlustelser. Inom mig beundrade jag

* Anna Lisa Geijer var född d. 29 juni 1790 på Odenstad, dotter af brukspatron Knut Knutson Lilljebjörn och Anna Lisa Troili, den sistnämnda syskonbarn med Geijers moder.

Försändes öfver
många sorter. Försändes öfver
hela riket. Begär prisurant.
SPISBRÖD,
C. W. SCHUMACHER
 Kongl. hofleverantör. — 17 Norrlandsgatan 17, Stockholm.
 fullt jämförliga med de engelska, fås
hos de flesta speccerhand-
Försök!
CAKES

den agilité, styrka och elasticité, som lågi alla Erik Gustafs rörelser under dans och lekar. Han var då aldrig öfvergifvet glad och själfsvåldig, snarare allvarsam och tillbakadragen, men allt hans beteende var naturligt, osökt och gentlemannalikt.»

Vidare beskriver hon, huru hennes trettonåriga hjärta klappade af rädsla, när hon af sin fader nödgades att inför den uppburne unge magistern gifva prof på sin musikaliska talang genom att å klaveret spela en sonett af Haydn, samt huru bitert hon kände det, då han ej ägnade hennes prestation någon vidare uppmärksamhet än en anmärkning i förbigående, att tempot tagits väl hastigt, hvarefter hon fortsätter: »Sommaren 1806 kom han i sällskap med min morbror Troili till Odenstad. Jag var på en gång förtjust, blyg och rädd och afhörde med stigande intresse hans reonnement med min far om poesi, musik och filosofi. Han vågade motsäga och bestrida den tidens förhärskande mening i dessa ämnen — käckt och oförskräckt — och det emot min far, som jag ansåg för ofelbar i sitt omdöme. Detta var eget, men hänförande... Det var den egna motsatsen emellan manlig stolthet och barnlig godhet, snillrik uppfattning och naturlig enfald, som gjorde hans väsende så oemotståndligt.»

Förlofningen mellan Geijer och Anna Lisa Lilljebjörn varade i sju års tid, ty först 1816 hade hans ekonomiska ställning fått den stadga, att han kunde sätta eget bo.

Och till detta ho hade — heter det i »Geijersbladet» — Geijer med henne fört med sig till universitetsstaden vid Fyris en del af sin älskade fädernebygd. Hon visste att midt i denna »stojande värld» låta deras gemensamma hem bibehålla prägeln från de gamla värmlandshemmen. Där härskade samma enkla seder, samma varma gästfrihet. Sitt lif ägnade hon helt och hållet åt honom och åt deras barns uppfostran.

Under den så kallade »stora tiden» inom Upsala sällskapslif — den von Kræmer-Atterbom-Knös-Silfverstolpe-Törnerot-Järta-Geijerska tiden — var naturligtvis det hem här nämnts en af central-härdarne för intelligensen och det förfinaade umgänget bland universitetsstadens främsta familjer.

Men äfven för de stora samhällsfrågor, med hvilkas lösande Geijers snille var sysselsatt, var hans bildade och förstående maka intresserad. Till henne voro ock skrifna de tankedigra bref, hvilka sedermera af Geijer utgafvos under namn af hans minnen. Hennes egna ofvan omnämnda anteckningar utvisa, att hon varit hans förtrogna i de stora strider, hvaraf isynnerhet hans senare lefnadsår voro upptagna.

Geijers sista år, hvilka tillbragtes dels under resor i Tyskland, dels i Stockholm, voro fördystrade af sjukdom. För sin hustru eller sin dotter brukade han då diktera de tankar, han ville genom nedskrifvande bevara. En liten för maken karaktäristisk anekdot berättar fru Geijer i de nämnda anteckningarna. Efter ett sådant dikterande lutar han sig en dag — det var 1846 under vistande vid Schlängenbad nära Rhen — att hvila. Sedan han några ögonblick suttit tankfull i soffan, knäppte han till med fingrarna, klappade sig därefter öfver hjässan och sade: »det är ändå godt att ha ett sådant hufvud.» Då han därvid märkte, att han ej var ensam, utan att hans hustru stannat kvar i rummet och hört honom

samt leende betraktade honom, sade han rörd och med tårar i ögonen: »jag kan tryggt skryta därmed, det är ej mitt: *Gudi äran!*»

I tretton år öfverlefde professorskan Geijer sin fräjdade make.

När man såg den gamla — har en hennes förtrogna väninna vittnat*) — huru hon fick ett allt mera förklaradt utseende, ju äldre hon blef, med sitt vågiga, silfverhvita hår, sina klarblå ögon, sin stilla värdighet, och hörde henne tala om sin ungdom och sin trogna kärlek för denne ende man, om alla lifvets växlingar och huru Gud fört henne till den frid, hon nu ägde, genom många pröfningar af svindlande ära och lycka, af djup saknad — huru vördnadsvärd fann man ej henne då!

Hos sin dotter och måg — grefvinnan Agnes och grefve Adolf Hamilton, då boende å egendomen Blomsberg i Västergötland — afled Anna Lisa Geijer 1860. Hennes stoft hvilar å Husaby kyrkogård.

Kvinnorna på utställningen.

V.

Det hade, som jag nämnde i en föregående artikel, varit min mening att med det första omtala, hvad våra kvinnliga målare och skulptörer ämna bidraga med såsom prof på den svenska konsten vid utställningen.

Emellertid har denna plan måst uppskjutas, då den bedömande juryn helt nyss börjat sina arbeten och dessa ännu, då detta skrives, icke äro på långt när avslutade. Det vore icke svårt att helt enkelt redan nu uppräknat alla dessa af våra konstnärinnor, hvilka hafva anmält sig som deltagare i utställningen liksom äfven *hvad* de ämna exponera — förteckningen ligger framför mig — men det skulle måhända förfalla mindre gentlemannalikt att nu ofentliggöra detta, innan juryn sagt sitt ord. Det är ju föga troligt, att något namn kommer att strykas, då ju hvar och en konstnärinna sändt sitt bästa och värdigaste arbete, hvilket äfven först fått passera genom den ärligaste själfkritiks skärseld. Emellertid finner jag bäst att uppskjuta med att tala om »våra målarinnor och skulptriser» till nästa gång, då jag kan komma med fullt exakta uppgifter, hvilket ju alltid är det bästa och hvarmed ju äfven Iduns läsarinna äro mest tillfredsställda.

I stället ber jag att få fortsätta en liten axplockning på kvinnornas stora och mångskiftande allmänna utställningsfält. Där erbjuder sig sannerligen en outtömlig skörd, och det gläder iakttagaren att se, med hvilken kraft, energi och konstnärlig talang kvinnorna deltaga i kulturarbetet på en hel del områden. Det är visserligen en smula tröttande, men af stort intresse att i förväg vandra omkring och i hemmen beskåda de blifvande utställningsföremålen, en del redan färdiga och andra nära sin fullbordan. Det kan måhända synas litet djärf, men jag har märkt, att då man presenterar sig såsom medarbetare i »damernas egen Idun», så blir man på det hjärtligaste mottagen och försedd med alla de meddelanden man önskar.

*) Teckla Knös: Fotografier af det forna Upsalalifvet.

Och nu till vår axplockning!

Här om dagen gjorde jag en visit hos fröken *Rosa Holmström*. Är hon måhända bekant för Iduns läsarinna? Fröken Holmström är guldbrodös, kanske den skickligaste vårt land äger. Det är hon som förser svenska armén med dess vackra fanor och standar och det har hon gjort i öfver tjugu år. Detta är hennes specialitet och vederbörande vända sig icke till någon annan. Men det är icke fanor fröken Holmström kommer att exponera, dem får ni beundra vid de stora paraderna. Det blir i stället ett konstverk af säreget slag, en konst, som florerade i midten af 1700-talet i Frankrike, men som nu håller på att dö ut. Fröken Holmström har nämligen broderat en tafla i så kallad »schattersöm», hvilken är fullkomligt lika på bägge sidor, på enkel sidenduk. Det hela verkar som det vore måladt i glänsande läckra färger. Originalen till tafeln finnes på vårt nationalmuseum. Iduns läsarinna hafva måhända någon gång lagt märke till den vackra, hvita och bruna raphönhunden med sina glänsande ögon, hvilken djupt inne i den mörka skogen står på »ståndskall». Tafeln utgör en pärla i det franska galleriet och är målad af den utmärkte målaren Depau samt förvärfvades af Gustaf III vid hans första besök i Frankrike 1770. Den hade förut tillhört hertig de Crillon. :

Det är denna tafla som fröken Holmström kopierat i det finaste silkesbroderi, så konstnärligt att man svärigen kan skilja på det målade mästerstycket och det som är framställt med brodernålen. Tafeln — eller skärmen — kommer att infattas i en rikt färglagd ram i Ludvig XV:s stil och kommer helt visst att förvärfva sig en stor uppmärksamhet af alla verkliga konstälskare. Förfärdigandet af densamma har dragit en tid af öfver två år. (Forts.)

Ur notisboken.

Kvinnans ställning var ämnet för det af oss bebådade föredraget, hållet annandag påsk i K. F. U. K:s lokal af fru Elisabet Selmer, ordförande i föreningen Hvita Bandet i Köpenhamn. Fru Selmer framhöll, att de kristna kvinnorna, ehuru ojämförligt mycket bättre lottade än deras hedniska medsystrar, hvilkas enda värde i männens ögon ligger i deras egenskap af släktets mödrar, i mångt och mycket ännu sucka under ett ovärdigt ok. Vidare påpekade hon, hurusom kvinnorna för att kunna nå sin bestämelse, som är att i jämnhöjd med mannen tillsammans med honom råda öfver jorden, ej böra afstånga sig inom hemmet, där deras tid på grund af industriens fulländning numera ej behöfver vara fullständigt upptagen, utan, i öfverensstämmelse med budet »älska din *nästa*», ej blott dina närmaste, gå ut i lifvet, räcka hvarandra en hjälpsam hand, bilda stora kvinnoföreningar samt genom trofast sammanhållning långsamt, men säkert tillkämpa sig rättvisa, ej för att yvas öfver vunnna framgångar, utan för att rätt kunna gagna och tjäna hela människosläktet, rätt själfva kunna tillämpa och i allt vidsträcktare kretsar göra gällande kärlekens gudomliga lag. Efter att i korthet hafva redogjort för uppkomsten af det stora, i Amerika stiftade kvinnoförbundet, hvaraf den förening hon representerar utgör en underafdelning och som nu räknar en half million medlemmar, samt för det storartade möte, som af nämnda förbund 1895 hölls i London, lät fru Selmer uppläsa en petition, där i bevakande ordalag anhålles om upphäfvandet af det lagliga skyddet för rusdryckers försäljning samt för andra institutioner, som befodra dryckenskap och ofriga laster. Denna petition, som med sju millioner namnunderskrifter, af dem fyra millioner manliga, redan framlagts för Amerikas president och Englands drottning samt är afsedd att del

gifvas äfven andra staters regeringar, undertecknades på fru Selmers uppmaning af en del bland de närvarande.

Fredrika-Bremer-förbundets yrkes- och studiestipendier för år 1897 hafva utdelats som följer:

500 kronor till medicine kandidaten fröken *Hanna Christer Nilson*. 400 kronor till medicine kandidaten fröken *Signe af Klüntberg*. 300 kr. till fil. kandidaten fröken *Anna Ahlström*. 300 kronor till fröken *Edith Åkerberg* för genomgående af Högre lärarinnesseminarium. 360 kronor till fröken *Thyra Jansson* för genomgående af folkskolelärarinnesseminarium (Stockholms stads stipendium). 270 kronor till fröken *Elisabeth Lundvall* för utbildning vid teknisk skola till mönsterriterska (Södermanlands läns stipendium). 240 kronor till fröken *Selma Charlotta Åström* för utbildning till sjuksköterska vid Sabbatsbergs sjukhus (Vesterbottens läns stipendium). 180 kr. till fröken *Betty Eskilsson* för utbildning till värlärlarinna vid Handarbetets vänner kurs i Stockholm (Malmöhus läns stipendium). 180 kronor till fröken *Térese Malmström* för genomgående af lärarinnekurs i huslig ekonomi för folkskola (Östergötlands läns stipendium).

En ungdomsväninna till Fredrika Bremer har gått ur tiden i och med friherrinnan *Stanislas Barnekow*, som strax före påsk afled på Örbyhus.

Född Wrede af Elimä (den finska Wredesläkten) var den bortgångna i äktenskap förenad med rytmästaren frih. Klaes Edvard Barnekow, som för åtskilliga år sedan afled i Engelholm, där friherrinnan B. sedermera den mesta tiden varit bosatt.

Den afidna var en rikt begåfvad kvinna, som tidigt rycktes med af samtidens literära strömning. Som nämndt, en ungdomsvän till Fredrika Bremer, tog hon äfven som författarinna under pseudonymen »Stanislas» lifligt intryck af sin väninnas själsriktning. »Stanislas» arbeten, som väl föga äro kända af den nu levande generationen, öfversattes på sin tid till engelska och senterades lifligt i England. Friherrinnan B. var äfven mycket musikalisk och har under sitt flicknamn utgifvit flere sänghäften.

Den bortgångna intresserade sig ännu i ålderns höst lifligt för folkskolan, och i synnerhet fingo småskolbarnen i Engelholm ofta af henne röna prof på uppmuntran och välvilja. Ännu under sin sista sjukdom tänkte hon på småbarnen och sände dem genom lärarinnan en mindre penninggåfva.

Friherrinnan B. sörjes närmast af en dotter, änkefriherrinnan Ehrenborg på Hofdala, samt tvänne söner, frih. B. på Vannaröd i Mellby samt frih. Fabian Barnekow på Örbyhus, hos hvilken den gamla slutade sina dagar. Familjen har sitt grafställe på N. Mellby kyrkogård.

Teater och musik.

K. operan. På tisdagen i förra veckan upptogs »Faust», i hvilken opera signor *d'Andrade* för första gången inför vår publik utförde Mefistofeles' parti. Äfven denna framställning hade många utmärkta pointer, men torde dock stå efter hans öfriga här framförda uppgifter. Särskildt bör framhållas hans utförande af arian till guldets lof i andra akten och serenaden i den fjärde. Bifallet var äfven nu ovanligt rikligt.

— Herr *Gösta Hillberg*, som till vår utmärkte skådespelare Emil Hillberg, debuterade å denna scen uti Sigismunds roll i Calderons skådespel »Lifvet en dröm» på skärtorsdagen. Då man tager i betraktande debutantens ungdom — han är nitton år — och uppgiftens storhet, så måste man medgifva, att resultatet blef ganska gynnsamt. Stämman är något svag, men det kan ju hjälpas med tiden. En liten läspning är svårare att bortarbota. I de världsberömda monologerna lyckades herr Hillberg bäst. Glöd och passion i rikt mått äger debutanten och det är en god sak, om blott den vederbörliga tukten kommer därtill och själfkritiken tyglar med strama tömmar. Publikens välvilliga och uppmuntrande bifallsyttringar vittnade redan nu om varma sympatier.

Rosaurus parti, som i fjol utfördes af fru Fahlman, innehades nu af fröken *Janson*, hvilken dock ej fullt lyckades gifva färg åt den unga flickans karaktär. Mera eld i deklamationen, fröken *Janson*! Ni kan det, det visade ni i »För kronan».

Huset var öfverfullt och bifallet lifligt.

Påskveckans konserter hafva i år ej varit fullt så många som vanligt, och dock hafva de ej varit få. Som de förnämsta framstå naturligtvis Musikföreningens konsert på onsdagen, då Kiels oratorium »Kristus» utfördes, vidare det vanliga framförandet af Haydns oratorium »Skapelsen» på långfredagen och slutligen k. operans symfonikoncert på påskdagen. Alla dessa konserter voro fulltaligt besökta.

Musikföreningens utförande af Kiels oratorium »Kristus» var högst förtjänstfullt och det härliga tonverkets många skönheter kommo till sin fulla rätt. Såväl köerna som k. hofkapellet skötte sig förträffligt, och bland solisterna böra särskildt nämnas hr *C. F. Lundqvist* i titelpartiet och fru *Mathilda Linden*. För oratoriet hafva vi vid dess förra utförande närmare redogjort. Det hela leddes af prof. Nerudas säkra hand.

»Skapelsen» hade som vanligt på långfredagen fyllt Östermalms vackra tempel med en publik, som till trängsel infunnit sig. I solopartierna uppträdde denna gång fröknarna Frödin (i st. för fru Östberg som insjuknat) och Thulin samt hrr Lundqvist, Strandberg, Selligren och Bergström.

Symfonikoncerten å k. operan utfördes efter ungefär samma program som den senast gifna. Den upptog uteslutande kompositioner af Beethoven, men i st. f. Leonorauvertyren utfördes nu Egmontuvertyren. Arian »A perfido» sjöngs dessutom af fröken *Hulting* i st. f. fru Östberg, som insjuknat. Fröken Hultings röst är visserligen stor och i vissa lägen glansfull, men ännu för ojämnt utbildad, och tonansatsen störes ofta af biljud. Dessa brister böra i tid bortarbetas. Största bifallet å denna konsert vann hr *Zetterqvist* med ett förträffligt utförande af violinkonserten. En riklig del af bifallet tillföll också med rätta k. hofkapellet under förste hofkapellmästaren Nordqvists eminenta ledning.

Filharmoniska sällskapet gifver sin sista konsert för innevarande säsong instundande tisdag, då César Francks oratorium »Salighetsstigar» (Les Béatitudes) kommer att utföras.

Konsert gifves om söndag af hr Axel Rundberg, förre regissören vid k. operan.

På skarsnö.

En norrländsk vårbild

af

Laura Fitinghoff.

Plah — plah — pla, pla, pla!

Dropparna från de famnslånga takisarna, som i glindrande prakt fransa taken till boningshus och logglångor, falla allt tätare. *Pla, pla, pla-a-a-a...* Det »dryper» ej längre från taken. Hvarje glittrande, underbart snidad istapp har blifvit till ett rör, genom hvilket de på taken smältande snömassorna söka sig utlopp. Riktiga vattenkaskader från hvarje, hvilka yra af sol, som lockar, och sunnanvind, som leker, i en glimmande kedja såsom af millioner diamanter svinga rundt och följa vinden uppåt, utåt eller, när den trolöst släpper dem, tungt falla nedåt, bildande hål, rännor, »pus-sar», riktiga små haf af upplöst snö, hvars yta vårviden krasar i vattrade små vågor, en vågsam stråt för barnens flottilj af barkbåtar.

Det mörknar utåt berg och fjällsluttningar. Sakta, betänksamt ha granarna iklädt sig sin hvita skyddande pälskappa. Sunnan har slitit och solen har tiggat, så ystert, så ödmjukt: »ett litet litet stycke päls!» De ha tagit, och de ha fått, och de ha lekt med bytet, såsom sol

och sunnan kunna leka, och de ha fått gran-skog och jättefura med i leken i susande, döfvande sång och ras.

Och så har det mörknat utåt bergen och fjällsluttningarna, och skogen har blifvit bar. Skogen, som ler emot sol och milda vindar.

Men slättmarken, fälten, ångarne, de branta sluttningarna, som slöto sig samman på hösten, de hvila ännu alla i syskonbädd under vinterns hvita, varma, tjockt vadderade snötäcke. Solen tär och tär. Östan och sunnan arbeta dagarne igenom, de svinga rundt rundt på samma ställe, för att få klar en enda liten fläck, en enda, ty när man den bara, går det sedan så lätt att väcka den varma, om sol och sommar drömande jorden och att få den med som bundsförvänt, när det gäller att afkasta snötäcket, som nu, trots allt arbete, ligger obevekligt dagarne igenom, matt glimmande, gråhvit, som i upplösningstillstånd, knappast bärande kråkan, som tror sig spana toppen af ett kornax uppe vid ytan. På dagen medan solen står på...

Men knappt har den krupit ner bakom fjällåsen, förrän vintern återtar sitt valde och kastar ett pansar af is öfver tak och vattenpus-sar, öfver vida fält och branta sluttningar.

Och så blir det *skarsnö!*

På kvällen går det bud rundt kring bygden. Ungdomen i de isomfransade husen, hvilas hjärtan klappat af längtan och glädje vid det första långsamma *plah... plah...* emottaga budet, kallelsen till »kalkparti på skarsnön».

De le och jubla öfver vintern, »som håller i sig», vintern, som de månader igenom gnatat på och sagt hårda, ovänliga ord om! Och solen, åt hvilken de dessa sista dagar fröjdat sig, hvars smekningar de sökt i hvarje minut, solen öfverlista de! Äro före den på platsen, högsta höjden af en från fjället fortlöpande stupande sluttning, som i våldiga afsatser, åkerfält om somrarne, utgör en enda glänsande bana tvärs öfver diken, gärdesgårdar, där störrarne sticka upp genom snön, rätt ner på den breda älven, där issörjan denna tid på dygnet ligger hårdt tillfrusen i orediga massor likt söndersplittradt glas.

Från alla håll komma de skyndande, de unga. Vårvintern, ung med dem, nyper dem i kinderna, där de komma vandrande i flock par om par eller ensamma. Från prästgården, som ligger för sig uppe på en höjd invid den gamla kyrkan, komma fyra flickor i rad, hållande hvarandra i händerna, springande utför backen i dansande gång, utöfver snöfälten, som täcka hindrande gärdesgårdar, och som göra hela inmarken till en enda oändlig tjusande, glittrande, snöhvitt dansbana. »Upp genom luften, bort öfver hafven, hän öfver jorden i stormande färd» — så sjunga de unga flickorna fyrstämigt och i rytmisk takt; i till hälften glidande till hälften dansande gång skynda de fram till mötesplatsen.

Hela ortens ungdom är samlad där, smärta, spänstiga, rosenkindade unga flickor; kavaljererna denna tid på året, när studier bedrifvas vid gymnasier och universitet, äro mest underåriga. Den unge pastorn, ett par domarebiträden och apotekaren utgöra undantagen. De känna minsann också sitt värde! Manne Nubb rasar i sitt innersta, när han ser med hvilken säkerhet, med hvilken »fräck djärfhet» de gå till mötes kvartetten från prästgården, »hvar och en sökande sin moitié precis som i en contredans».

De där flickorna äro dock Mannes barn-
domsvänner. Tillsammans hafva de lekt »herre och fru» och haft sitt palats inne i luftiga skyhöga brädstaplar. På den tiden förtryckte

Tandläkare är Geo. Forssmans Tandpulver, två slag, Tandpasta, Tandtinktur

Hålls & de flesta apotek i parfymerier och hos hrt handlande. Partiförsäljning för Sverige hos Sjöbeckholm, Bendix, Josephson & C:o, 11 Regeringsgatan

han dem af hjärtans lust, alla tre de där äldsta! Men henne, Elena, med de strålande blå ögonen och den tjocka härflåtan utefter ryggen, henne hade han aldrig förtryckt. Han hade dragit hennes kälke och burit hennes skidor om vintern. Om somrarna när det hade regnat, de leriga stigarna voro hala, genomdragna af glittrande vattenfäror och »hon» velat plaska däruti barfotad, hade hennes strumpor dinglat i hans ena hand, och hennes alltid slitna, snedgångna små kängor i hans andra. Han var en liten obetydlig gosse på den tiden!

Nu var han sin egen, stod som förste man i bolagsboden, men ändå...! Hon hade ej öga för honom, nej, endast för den där »domareglopen», som lättsinnigt piruetterade emot henne, dragande sin eländiga lilla spinksticka till kälke efter sig uppochnedvänd, med medarna i luften. Ja, nog skulle hon få »åka», om hon fick honom till man!

Med högröda kinder och hårdt bultande hjärta står han där nu, Manne. Med krossande förakt fäster han sin blick på den lilla kälken, som »de två» med förenade krafter ej ha förmått vända på rätt köl. Elena följer hans blick, hon skrattar, rodnar, vänder kälken rätt, skakar hand med Manne, som ej släpper det nästan armtjocka rep, hvarmed han med ansträngande af alla sina krafter släpat upp sin kälke!

Hans kälke är en långkälke, afsedd för hökörnning, med spjälkskrindan kvarsittande. Den kan med skrindan på rymma nästan hela skaran!

Han själf är den ende som kan styra den! Manne Nubb, som om dagarna står i bolagsboden med blåkylda händer, sorgligt medveten

om att aldrig, trots högtflygande drömmar, på det viset kunna bli »konge i skönhedens rige», känner med vild triumf, att han här har makten, att han bokstaffigen är den styrande.

Men han missbrukar ej sin makt. Han står därinne, Elena står där längst framme, likt en gallionsbild; vid hennes fötter skall han intaga sin plats som styrande, när färden utför skall begynna.

Genom ett par ur skrindan lösbrutna spjälkar släpper han in den öfriga ungdomen, öfverlägset väljande ur »högen», högen ifrån hvilken ögon kokett, bedjande, trugande nu le emot honom, som de eljes icke se åt!

Det är ett stolt ögonblick! Han är ädelmodig, låter prästen slingra sig in alldelles i hämlarna på sin utkorade. Han ler välvilligt emot farmaceuten och han går ännu längre: med ett kraftigt grepp om armen på »domareglopen» förhjälpur han denne på ett visserligen mera halsbrytande än egentligen bekvämt sätt nästan rätt i famnen på »henne», gallionsbilden, som med ett litet skrik kastar sig undan.

Inom skrindans stängsel har han dem nu alla! De stå där fasthakade vid hvarandra, strålande, leende, lyckliga. Ögon glittra och lysa af skräckblandad tjusning, en sådan färd som den förestående utför stupande branter är ej utan fara. Vore det inte Manne, som styrde, så skulle ingen våga vara med!

»Kom hit Manne,» säger »drottningen», gallionsbilden, »jag är ej lugn, förrän jag har dig här.»

Han klifver fram — tvärxlad, nästan lika bred som lång, med det grofva ansiktet upphettadt af sinnesrörelse, men med ett par ögon i detta ögonblick strålande af så mycken lycka,

att de lysa upp och försköna den allt annat än formfulländade gestalten, de tarfliga dragen.

Han gör fast det tunga repet, tar plats, sätande sig längst fram på skrindan.

»Hon», Elena, stöder sig mot honom med sina bäge händer, hårdt gripande om hans axlar! Med ett par tre häftiga, starka ryck med hela sin kropp får han skrindan i rörelse, den liknar i detta ögonblick en jättekorg, fylld med vårens friska, härliga blomster.

Snabbare och snabbare går färden — utför de snöhvita, glittrande branterna i susande fart, i dånande hopp öfver dikesvallar, yrande förbi uppstående, hvassa, lurande gärdesgårdar, utför sista stupbranta slutningen — hisnande, tju-sande... Framåt, framåt, jublande oemotståndligt som våren!

Våren, som nu åter får solen till sin bundsförvandt. Därnere, i de ispansrade backarna, för vintern ännu spiran, ty det är tidigt på dagen, men därnere på inmarkens oändliga snötäcke faller just nu en matt glimmande blick från solens ännu halflutna öga. Snart skall den fulla, varma glöden därur komma, oemotståndligt betvingande, och göra slut på vinterns värde och på de drömmar, som föddes och närdes på skarsnö.

Innehållsförteckning.

Elisabet Anrep-Nordin; af Robert Mörner. (Med porträtt.) — Amors hämnd; poem af Ernst Högman. — Konsten att möblera sitt hem, en serie artiklar, för Idun utarbetade af fackmän. I. Ett litet inledningskapitel. — Geijers maka; spridda anteckningar vid femtioårsminnet, samlade för Idun af Birger Schöldström. (Med porträtt.) — Kvinnorna på utställningen. V. — Ur notisboken. — Teater och musik. — På skarsnö; en norrländsk värbild af Laura Fitinghoff. — Tidsfördrif.

Tidsfördrif.

Bidrag mottagas med tacksamhet.

Anagram.

1:sta ordet.

En stad är vårt första — jag säger ej hvar — Men urgamla anor den räknar; Och uti sitt sköte den uppammat har Båd' biskopar, munkar och djäknar. Den nu gått tillbaka, men bär än i dag Ett gammaldags tycke i vissnade drag.

2:dra ordet.

Vårt andra har också, i vanliga fall, Inom sina skrankor åtskilligt; Det sätter för intrång och utfall en vall, Men bjuder oss dock ganska villigt Utaf sina skatter, af bjäfs och af »plock», Om blott man förstår att det går genom lock.

3:dje ordet.

Förlåt att jag nu uppå scenen] för fram En »omöjlig» för societeten; En som aldrig har nyttjat parfymer och kam, Aldrig torkat sin mun med »serveten», Men fast aldrig ens sedd i en »raksalong» Skall mitt tredje han dock efter döden, en gång.

4:de ordet.

Fördomdags, innan ännu man knap-past förstätt Telegrafens trådar att leda, Ersatte vårt fjärde en sådan, i smått, En hjälp att vårt fosterland freda Med varning om fara från fiende-här; Numera en hälsning till gäst, mera kär.

S. L.

Charad.

Mitt första månger håller kär Och därför ömt i famnen bär, Fast den mitt andra — tredje har, Ja, utan tvifvel, tvänne par. Mitt hela sommarn, ung och rik, Har inväfd i sin mantelflik.

Tim-Tam.

Ifyllningsgåta.

m			n
t			e
y			i
r			i
ä			r
s			r
o			b

De 35 tomma rutorna i denna kvadrat skola ifyllas hvar och en med en bokstaf sålunda, att de sju vågräta raderna utgöra bekanta ord. Orden, men i annan ordningsföljd, beteckna: ett gossnamn, en insjö i Sverige, en stat i Europa, en stad i Sverige, ett landskap i Sverige, ett gossnamn, en badort

i Sverige. Begynnelsebokstäfverna bilda namnet på en metall.

Dodo.

Kors-aritmogryf.

			4	5	6			
			1	2	3			
			4	4	5			
			6	7°	7			
1	2	3	9°	10	10°	7	8	9
3	8	5°	11	12	5	13°	8	14
15	10°	3	13	6	6	16	6°	17
7°	4	4	7	4	1	19	4	5°
			18	16	12			
			4	3	10			
			10	14	10			
			4	6	5			
			9	20	9			

- 1) tillhör ålderdomen att vara,
- 2) för livvets uppehälle,
- 3) kvinnonamn,
- 4) gata i Stockholm,
- 5) något kyrkligt,
- 6) svenskt landskap,
- 7) i färakläder,
- 8) något man bör bevara,
- 9) mansnamn.

De bokstäfver, som infalla i de nio punkterade rutorna, bilda namnet på en af Sveriges hjältar.

L-ris.

Ordgåta.

Tag 6 ord, hvilkas begynnelsebokstäfver, lästa uppifrån och ned, bilda benämning på ett »fodral».

Orden äro: 1) krigsmedel, 2) gående eller stående, 3) grönskande, 4) pronomen, 5) välkommet, 6) värmande. Härtill endast 6 bokstäfver.

Reseda.

Vokalförändringsgåta.

Med a.

Mig välja rätt är viktig sak för alla.

Med e.

Hårklyfveri med fog man kan mig kalla.

Med o.

Till gnidare jag gör min »gärningsman».

Med ö.

Af endast en man icke mättas kan.

Sibylla.

Lösningar.

Logogryfen: Spärvagn; vår, gas, var, såpa, ära, rasp, grå, ås, snår, råg, van, agn, sår, gås, vrå, arg, svar, asp, vas, rang, spä, as, varg, span, par, rån, våp, svan, Prag, spår, sära, gran.

Geografiska gåtan: Verona—Exeter; fig. 1: 1) Sussex, 2) Wilmot, 3) Kalmar. Fig. 2: 1) Weser, 2) Reval, 3) Nérac.

Prokopen: Flax, lax, ax.

Kapselgåtan: Gent, Baden, Ebro, Århus, Are, Ingermanland, Sala, Emån.

Gymnastik- och Velocipedkostymer

* * Strumpor, Tröjor, Kalsonger etc. * *

* Extra beställningar & reparationer. * Vidstickningar. * Från fabriken Bryggaregatan 3, 1 tr. upp, andra huset från Drottninggatan.